

ГАЛЕРИЯ на ВЕЛИКИ ХОРА

Иванъ Вазовъ

ЕДИНЪ КЪТЪ ОТЪ СТАРА-ПЛАНИНА

На 21 юлий 1882 г., по четири часа заранъта, азъ излизахъ изъ разрушения и печаленъ Сопотъ, възседналъ върху здравето муле на Рачо Чобана, за да обходя Стара-планина.

Придружаваха ме, като водачи, стопанинътъ но почтеното животно, шо ездѣхъ — Рачо Чобанътъ, съ покачена на рамото мартинка; бай Михалъ, нѣкогашенъ строгъ пандуринъ, сжщо въоръженъ съ пушка и съ единъ дълъгъ ножъ — и двамата пеши; четвъртото лице, шо ми правѣше другарство, бѣ единъ ученикъ отъ пловдивското реално училище. Той ездѣше на скромно магаре, което бѣ натоварено съ особената честъ, да носи две хубаво натѣпкани съ провизии дисаги, изъ които привѣтливо поглеждаха главитѣ на три стѣкла съ славно киселерско вино. Изъ тая ранна дружина тичаха ту напредъ, ту назадъ две малки кучета, които се обръщаха при името: „горко“!

Мълчаливо вървѣхме нагоре по каменистия рѣтъ, наричанъ „Трапѣето“, единъ прагъ на Стара-планина, която съ всичката си дивостъ и величие изпрѣчваше и въздигаше предъ очитѣ ни своитѣ огромни гърбушки, обрасли съ трънаци и бурени, прорити отъ пороитѣ и прорѣсени съ голѣми остри каменяци. Навремени се спирахме и извъръщахме да гледаме великолепната панорама, шо представя долината на Стрѣма, която почва на западъ отъ Клисурския проходъ и свършва на изтокъ до Калоферската стража. На югъ я огражда Срѣдна-гора съ своитѣ черни върхове: „Кривчо“, „Осари връхъ“ и „Бог-

данъ“. Тая долина, една отъ най-живописнитѣ въ България, до днесъ не е привлѣкла вниманието на никой знаменитъ пжтешественикъ ориенталистъ.

Отъ дѣсната ни страна, изъ разсѣченитѣ гърди на планината, гърмѣха глухо водопадитѣ, чиито вълни отъ каменъ на каменъ, отъ яма на яма се хвърляха съ бѣсна бързина до самитѣ поли на планината, дето се изгубваха, раздѣлени на малки вадички и бари, изъ градинитѣ.

Мулелата спрѣха да си починатъ. Бай Михалъ запали цигарата си, посочи надѣсно въ дола, който прави рѣката, къмъ една сграда, окръжена съ градина, насадена съ бобъ и каза:

— Тукъ е Бойковата нива. Тукъ преди шесть години, въ сжщия день, бѣ се натѣпкалъ цѣлъ Сопотъ. Бѣгаха отъ турцитѣ. . . всички бѣгаха!. . . Хората бѣха излѣзли презъ нощта голи и боси, безъ дрехи, безъ обувки, безъ завивки. . . Пази Боже. . . то бѣ страшно. . . ония ти деца като ревноали, че запискали. . . единъ ти казва: „турци идатъ. . . Сюлейманъ паша“; други вика: „руситѣ сж на Карловския пжтъ“. Не знаешъ, кого да вървашъ, не знаешъ, кжде да идешъ. . . А пжкъ всичко оставихме въ село. . . Моята жена, поразената, въ страха си изнесла на грѣбъ дотукъ преждата, шо работѣше на Цача Гайтанджията, а връвѣта съ жълтицитѣ оставила на полицата. . . Да ѝ се не види преждата!. . . Баремъ единъ хлѣбъ да бѣ взела, да не гладуваме. . . Чакаме, хж това, хж онова, кога ѝ че иде Ангелъ Дудултъ. „Турцитѣ влѣзоха“,